

Dr. ELEK HINTS senior

În istoria spitalului din Tirgu Mureș, alături de fondatorul spitalului dr. József Szotoryi (1767—1833) și de dr. Vilmos Knöpfler (1815—1882) un rol de seamă a avut dr. Elek Hints senior (1861—1919). Marea năzuință a vieții sale a fost fondarea și construirea unui spital nou și modern, corespunzător tuturor cerințelor. Acestei aspirații și-a dedicat cea mai mare parte a activității sale și nu a fost vina sa, dacă strădaniile depuse n-au avut rezultatul scontat.

Evocarea amintirii acestui mare medic e cu atât mai actuală, cu cât la 25 octombrie 1969 s-au împlinit 50 de ani de la moartea lui.

Dr. Elek Hints s-a născut la 10 aprilie 1861 la Tirgu Mureș, terminind școlile primare și secundare la Colegiul Reformat din localitate. Din 1880, student bursier al Facultății de medicină a Universității din Cluj, premiat în 3 rânduri pentru lucrări științifice, e promovat doctor în medicină în anul 1885. Curînd ajunge asistent universitar la Institutul de anatomie, apoi la cel de anatomie patologică din Cluj. În 1888 obține și diploma de medic chirurg, la prof. I. Brand. În anii următori, se perfecționează în chirurgie, la Viena, alături de Billroth, somitate cunoscută a timpului, apoi se specializează în ginecologie la prof. Braun. Tot la Viena obține și diploma de medic oftalmolog.

Întors în țară în 1894 devine medic secundar la Spitalul din Tirgu Mureș, iar în 1902 e numit medic șef la secția chirurgicală și oftalmologică a spitalului. În timpul perioadei sale mureșene în fiecare an pleacă pentru călătorii de studii în străinătate: cutreeră universitățile din Austria, Elveția, Germania, Franța și Italia, studiînd starea sanitară a României și Turciei. Dr. E. Hints a fost un om cu un larg orizont cultural, un polihistor și un poliglot. Alături de limba sa maternă a cunoscut limbile germană, engleză, franceză, latină, greacă și română.

Fără să avem pretenția unei analize a activității sale științifice, menționăm doar unele din constatările Lexiconului biografic maghiar, recent apărut (1967), în ed. Academiei maghiare cu privire la munca sa de savant: Prin cercetările sale — se arată — a contribuit pe plan intern la fundamentarea cunoștințelor despre ruptura ligamentelor articulare auxiliare și anestezia locală a membrelor. Principalele sale lucrări sînt: „Rupturile ligamentelor articulare“, Budapesta, 1900, „Rupturile ligamentelor articulare auxiliare și relațiile lor cu luxațiile articulare“, Budapesta, 1902, „Despre nervul accesoriu“, Bruxelles, 1886, „Despre topografia distribuției teritoriale periferice a nervului accesoriu al vagului“, (1888), „Despre bronșita fibrinoasă“, 1898, „Despre etiologia bronșitei crupoase“, 1898, „Despre luxația plantară a indicelui“, 1900, „Über die Endoneural Analsyrung der Extramität“, 1909, Bruxelles. A primit în mai multe rânduri invitații pentru ținerea unor conferințe științifice la Halle, Bonn, Basel și Paris. Împreună cu prof. G. Dollinger a fost reprezentant oficial al țării în 1909 la Congresul Chirurgical Internațional din Bruxelles, conferința sa stîrnind un viu ecou.

Înrudit cu familia Bolyai, din inițiativa lui au fost așezați în mormînt comun și Farkas și János Bolyai.

A fost un adept înfocat al mișcării antialcoolice. La invitația lui a venit la Tirgu Mureș eminentul savant elvețian August Forel (1848—1912), ținînd în orașul nostru o prelegere despre daunele alcoolismului (1910).

Dar cum s-a menționat — marea pasiune a vieții sale a fost cauza dezvoltării spitalului din Tirgu Mureș. Spitalul local a funcționat pînă în 1901, avînd un profil general. Inițiativei dr.-lui E. Hints i se datorește faptul că în 1902 această instituție devine spital de stat.

Hints a văzut clar că vechiul spital nu mai corespunde cerințelor. A inițiat o mișcare cu scopul ca statul să finanțeze clădirea unui nou spital central în stare să facă față exigențelor tratamentului medical al bolnavilor, respinși zilnic din lipsă de paturi.

Hints devine mai întâi locuitor, apoi din 1913 director al spitalului. Reușește să cîștige pentru cauza spitalului conducerea orașului și a județului și în cele din urmă și Ministerul de Interne. *János Sándor*, ministru de interne în perioada aceea dispune la 1 V 1914, prin dispoziția 73433/1914, adresată Primăriei orașului următoarele: „Deoarece spitalul de stat din Tirgu Mureș din cauza clădirilor și instalațiilor sale învechite nu mai corespunde de mult exigențelor, cerințelor unei asemenea instituții, și dat fiind faptul că, înființarea unui spital nou a fost planificată de acum și de predecesorii mei, am hotărît înfăptuirea și construirea unui asemenea așezămînt“.

După sosirea decretului la 7 mai, în Adunarea generală extraordinară a sfatului orașului sub președinția dr.-lui *György Bernády* s-a acceptat în unanimitate planul construirii spitalului. Pe baza avizului experților, spitalul urma să fie construit în locul unde se află actualmente clinica de fiziologie pe un teren de cca. 12 hectare. Această așezare era pe deplin corespunzătoare, atât din punct de vedere sanitar, urbanistic, cit și al acceptabilității etc.

S-au luat toate măsurile pentru începerea cit mai grabnică a construcției. Depunerea pietrei fundamentale a fost fixată pentru prima decadă a lunii octombrie. Cantitatea necesară de peste un milion de cărămizi au fost transportate la fața locului. Dr. E. *Hints* putea să aibă deci toate speranțele că spitalul central nou va fi într-adevăr un autentic așezămînt spitalicesc pentru locuitorii orașului și ai împrejurimilor, care va putea face față cu multă competență exigențelor crescute.

Strădania și bunăvoința sa s-au lovit însă de realitățile istorice. O dată cu izbucnirea primului război mondial, planul construirii spitalului a fost abandonat. *Hints* n-a încetat lupta. A publicat proiectul spitalului întocmit după modelele moderne din străinătate cu titlul: „Propunerile directorului spitalului din Tirgu Mureș cu privire la construirea spitalului nou“. În acest plan el a elaborat proiectul spitalului central cu atîta prevedere și pricepere, încît principiile care au stat la baza acestuia — și azi după o jumătate de secol — își păstrează în mare parte actualitatea. Sperînd că după terminarea războiului înfăptuirea spitalului va fi cu puțință, *Hints* a întocmit un nou buget. Războiul a luat sfîrșit, însă în condițiile de atunci, conducerea spitalului s-a dovedit mai puțin receptivă pentru realizarea imediată a planurilor lui *Hints*. Dezamăgirea a contribuit la agravarea stării sănătății sale. D-rul E. *Hints* a murit relativ tînăr, la vîrsta de 58 de ani, în urma unui infarct cardiac. Moartea sa a îndoliat societatea medicală din țară.

La ședința sfatului orașenesc, primarul orașului dr. *Ferencz Marthy* a rostit următoarele cuvinte de bun rămas marelui dispărut: „A încetat din viață ilustrul director al spitalului nostru, eminent om de știință, unul dintre cei mai iluștrii medici ai Transilvaniei, luptător neobosit pentru cauza obștei. În activitatea sa de decenii a dat dovadă de multă omenie, de umanism pilduitor. Prin activitatea sa a cîștigat stima semenilor săi, a corpului medical din care a făcut parte, a adus glorie institutului pe care l-a condus, dobîndind recunoștința și aprecierea oamnelor față de persoana sa. Dr.-ul *Hints* și-a pus vasta sa știință și calitățile sale excepționale în slujba publicului orașului.“

Cu moartea lui E. *Hints* a încetat din viață luptătorul cel mai dîrz pentru cauza spitalului din Tirgu Mureș. Prin planul elaborat de dînsul, a căutat să recupereze rămînerea în urmă, cu mai multe decenii, în domeniul sanitar al orașului Tirgu Mureș. *Hints* ne-a lăsat însă drept testament planul său în legătură cu construcția unui nou spital central. Ajunge să menționăm că baza acestui plan a constituit-o sistemul pavilioanelor, că inițiatorul ei a prevăzut secții de chirurgie maternitate, ginecologic, oftalmologie, dermatologie și oncologie de sine stătătoare dispensar tbc., O.R.L., de psihopatologie, de pediatrie și un pavilion pentru bolile contagioase.

A considerat necesar înființarea unor dispensare roentgen, a unui institut de anatomie patologică, a unui laborator central și a unui dispensar stomatologic

Dr. Hints Elek senior (1861—1919)

Toate acestea, cu excepția pavilionului de boli contagioase, ar fi fost legate între ele prin culoare subterane. Dacă la vremea sa planul lui E. Hints s-ar fi realizat, astăzi Tîrgu Mureșul s-ar putea mîndri cu unul din spitalele cele mai moderne ale țării, care totodată ar fi însemnat — așa cum dorea fondatorul său — o soluție reală pentru solicitanții la un tratament de spital.

După moartea lui E. Hints nu s-au găsit oameni destoinici care să fi luat în mînă cauza construcției spitalului. Vechiul spital declarat necorespunzător — încă în anul 1914 — s-a dovedit din ce în ce mai nesatisfăcător, medicii spitalului fiind nevoiți să rezolve prin soluții de compromis penuria de paturi.

La cererea ministrului sănătății, dr. I. Lupăș, în anul 1926 a fost predată autorităților guvernamentale întreaga documentație a planurilor spitalului central concepute de Hints, în scopul transunerii sale în practică. Stimulați de acest fapt, medicii orașului au urgentat în mai multe rînduri construirea noului spital la forurile competente. Construcția a fost începută însă numai în 1929 și a fost limitată la construirea uneia dintre pavilioanele proiectate. Terminat în 1941, acest spital era, așadar, numai o realizare parțială a planurilor lui Hints.

În lipsa unui spital local modern, bolnavii au recurs la serviciile clinicilor binedotote din Cluj. Pentru bolnavii de urgență însă Clujul era prea departe. Situația aceasta a generat o inițiativă care a propus tratamentul și îngrijirea bolnavilor în spirit modern, dar pe cale particulară. În 1927 a luat ființă cu sprijinul material și moral al conducerii orașului și al tuturor confesiunilor religioase, Societatea pe acțiuni, Sanatoriul din Tîrgu Mureș, care și-a început activitatea în 1929.

Pe drept cuvînt scriitorul K. Molter a putut afirma în 1958: „Sanatoriul a îndeplinit la vremea sa un rol social, mărturie stau, cu prisosință, mulți bolnavi săraci care au primit aici tratament, mai cu seamă învățătorii și profesorii noștri de atunci — atît de nevoiași.”

Sanatoriul a asigurat într-adevăr timp de peste un deceniu tratament — și la nevoie și intervenții chirurgicale gratuite — învățătorilor, profesorilor, artiștilor, scriitorilor și funcționarilor cultelor religioase, precum și bolnavilor săraci a căror avere nu depășea valoarea de 2 iugăre de pămînt. Sanatoriul din Tîrgu Mureș a fost o instituție modernă la vremea sa. Fapt caracteristic este că la Expoziția sanitară mondială din Drezda 1930, în pavilionul românesc Sanatoriul din Tîrgu Mureș era reprezentat pe 3 panouri mari, ca una dintre instituțiile sanitare moderne ale țării.*

În 1941 Sanatoriul din Tîrgu Mureș a devenit secția de chirurgie a Spitalului de stat, iar în 1946 Clinica de ginecologie și obstetrică a I.M.F.-ului. „Spitalul nou“, terminat în 1941, adăpostește azi clinicile de chirurgie și de medicină internă.

O dată cu anul 1945 începe un nou capitol în istoria sanitară a orașului Tîrgu Mureș, dar analiza acesteia depășește cadrele comemorării noastre.

Medicii din orașul nostru, fie că își desfășoară activitatea în clinici, fie în rețeaua sanitară, nu pot uita de predecesori, care prin faptele lor au pregătit prezentul. În rîndurile figurilor medicale mureșene de odinioară un loc de cinste îi revine dr.-ului E. Hints senior, fiul orașului nostru, medic eminent, militant neobosit pentru cauza unui spital central în orașul Tîrgu Mureș.

o. f.

* În înfăptuirea și înflorirea Societății pe acțiuni Sanatoriul Tîrgu Mureș, merite de seamă și-a cîștigat directorul chirurg al Sanatoriului dr. József Csákok. (Nota redacției)